

PLATFORM'DAN GÖRÜNEN TÜRKİYE EKONOMİSİ

Odamız Platform Gurubu'nun 21 Mart 2019 tarihli Oturumunda **Ekonominin son durumu ve Makro Ekonomik Göstergeler** başlıklı bir sunum gerçekleştirilmiş; daha sonra tartışma ve katkı bölümünde söz alan platform üyelerinin tespitleri ile iş bu yazının ana konusu oluşmuştur.

Toplantının ana teması olan **“Platform'dan görünen Türkiye Ekonomisi”** Başlıklı Sunum; Oda'nın web sitesinde orijinal olarak mevcut olup; bu yazımız; katkı veren üyelerin görüş ve tespitlerinin de dikkate alındığı bir metin olarak okuyucuların görüşlerine sunulmuştur.

Sunum'da aşağıdaki bölümler çerçevesinde detaylı rakamlara yer verilmiş bu yazımızda ise; daha özet bir şekilde son 2 yıllık makro ekonomik göstergeler tablo olarak verilmiştir.

MAKRO EKONOMİK GÖSTERGELER – BÜTÇE - BORÇLAR

	Değer	2017	2018	Artış/Azalış
İhracat	Milyar USD	157,0	168	(+) % 7,1
İthalat	Milyar USD	233,8	223	(-) % 4,6
Dış Ticaret Hacmi	Milyar USD	390,8	391	(+) % 0,5
İhracat/ İthalat karşı.oranı	%	67,1	75,2	(+) % 12
Dünya İhracat Payı	%	0,89	0,90	(+) % 1,1
Dünya İthalat Payı	%	1,30	1,13	(-) % 13
G.S.Y.H	Milyar USD	851	784	(-) % 7,8
G.S.Y.H	Milyar T.L	3.107	3.701	(+) % 19,1
G.S.Y.H (Kişi Başı)	USD	10.597	9.632	(-) % 9,1
Büyüme	%	7,4	2,6	
İşsizlik	%	10,9	12,3	(+) % 12,8
TÜFE YILLIK	%	11,92	20,30	
ÜFE YILLIK	%	15,47	33,64	
CARİ AÇIK	Milyar USD	-47,4	-27,6	
CARİ DENGE	GSYH /CariAçık	% -5,5	%-3,5	
Bütçe Gelir	Milyar T.L	677,7	830,4	(+) % 22,5

Bütçe Gider	Milyar T.L	630,3	757,8	(+) % 20,2
Bütçe Açığı	Milyar T.L	- 47,4	-72,6	(+) %53,1
Faiz Dışı Bütçe Fazlası	Milyar T.L	9,3	1,3	
Kamu Dış Borcu	Milyar USD	90,2	91,2	2018/11.ay
Özel Sektör Dış Borç	Milyar USD	363,1	357,3	2018/11.ay
Kamu İç Borç	Milyar T.L	535,6	581,5	2018/11.ay
T.C.M.B Döviz Rezerv	Milyar USD	107,6	92,0	

İHRACATIN TEMEL SORUNLARI

İhracatın temel sorunlarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür;

- 1- Teknoloji ve AR-GE
- 2- Yetişmiş Eleman ve Dil Sorunu
- 3- Üretim Maliyetleri
- 4- Taşıma-Depolama ve Dağıtım
- 5- Standardizasyon
- 6- İhracat Kontrolleri
- 7- Rakipler ve Rekabet

TARIMIN TEMEL SORUNLARI

Tarımın temel sorunları ise aşağıdaki gibi sıralanmıştır;

- 1- Girdi Maliyetleri
- 2- Çiftçi Eğitimi
- 3- Parçalı ve Dağınık Arazi Yapısı
- 4- Üretimde Verimlilik Kalite ve Tohum
- 5- Sulanabilen Arazi Miktarının Azlığı ve Mevcut Su Kaynakları
- 6- Dağıtım ve Pazarlamadaki Aracılar

SANAYİ'NİN SORUNLARI ve ÜRETİM ENDEKSİ

Sanayi üretimi endeksi, sanayi sektörünün üretim faaliyetlerindeki artış ya da azalışın yıllar itibariyle, karşılaştırmalı olarak izlenmesini sağlayan bir göstergedir. Sanayi üretim endeksi hesaplamasına belirli sektörler katılmaktadır,

Bunlar;

- Madencilik %6,05

- İmalat, %81,51
- Elektrik, Gaz, üretimi ve Dağıtım %12,44

Veriler aylık sanayi üretim soru kâğıdının TÜİK tarafından ilgili firmalara dağıtılması ile toplanmaktadır. Ortaya çıkan veriler; ilgili ayın sanayi üretim endeksi olarak işlenmekte, aynı zamanda tatil günleri çıkarılarak, bir önceki döneme göre işgünü farkları elenerek takvim etkisinden arındırılmış veriler yayınlanmaktadır. Mevsim ve hava şartlarının etkilerinden arındırılarak mevsim şartlarından arındırılmış veriler de oluşturulmaktadır.

TÜİK 2019/ ocak ayına ilişkin sanayi üretim endeksi sonuçları

- Takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretimi ocakta geçen yılın aynı ayına göre % 7,3 geriledi.
- Bir önceki aya kıyasla %1 artış kaydetti.
- Bu dönemde 101,2 olarak hesaplanan endeks, geçen yıl ocakta 109,2 seviyesinde bulunuyordu.

İNŞAAT SEKTÖRÜ TEMEL SORUNLAR

- 1- İnşaat sektörü güven endeksi, 2010'dan bu yana en düşük seviyesine indi. Sektörün kendi problemleri belirleyici oldu.
- 2- Sektörde önemli ölçüde talep ve finansman sorunları görülüyor.
- 3- Talep ve finansman sorunları siparişlerde hızlı küçülmeye yol açtı.
- 4- Müteahhit firmaların mali yapılarına ilişkin endişeler de piyasa işleyişinde tıkanma yaşanmasına yol açtı.
- 5- Finansman maliyetlerinin geldiği seviyeler ile finansman olanakları zora girdi.
- 6- Geri Dönüşüm Furyasında Müteahhitlerin hesapsız iş kapma savaşı arz da bir fazlalık, maliyetlerde yanlış hesap ve işi tamamlayamama gibi sonuçlar yarattı.

MAASTRİCHT KRİTERLERİ

7 Şubat 1992 tarihinde imzalanan ve 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe giren Maastricht Anlaşması ile AET; Avrupa Birliği'ne dönüştü ve aşağıdaki asgari kriterler Topluluk üyelik ön şartı olarak belirlendi.

- 1- Toplulukta en düşük enflasyona sahip üç ülkenin yıllık enflasyon oranları ortalaması ile ilgili Üye Ülke Enflasyon Oranı arasındaki fark 1,5 puanı geçmemelidir.
- 2- Kamu borçları / GSYİH oranı yüzde 60'ı geçmemelidir.

3- Bütçe açığının / GSYİH oranı yüzde 3'ü geçmemelidir.

4-Uzun vadeli faiz oranları 12 aylık dönem itibarıyla, en iyi performans gösteren 3 ülkenin faiz oranını 2 puandan fazla aşmayacaktır.

5-Üye devletlerin ulusal paraları, Avrupa Döviz Kuru Mekanizmasının izin verdiği "normal" dalgalanma marjı içinde kalmalıdır.

MAASTRİCHT KRİTERLERİ 2018 TÜRKİYE UYUM DURUMU

	Kriter Değeri	Türkiye Değeri
Kamu Borcu / G.S.Y.H 1.098,1 / 3.701 (milyar T.L)	%60	%29,6
Enflasyon Oranı	%2,1	%20,30
Bütçe Açığı /G.S.Y.H 72,6 / 3.701 (milyar T.L)	%3	1,96
Uzun Vadeli Faiz Oranı	%4,7	19,73
Döviz Kuru İstikrarı	Son 2 yıl içinde devalüasyon yapılmaması	Son Devalüasyon 2001de yapıldı.Dalgalı kur rejimi uygulanmaktadır.

SONUÇ

İstanbul YMM Odası Web Sitesindeki detaylı sunumda ve bu yazımız içeriğindeki rakamlarla TÜİK ve TCMB kaynaklı bilgiler bir metin halinde oluşturulmuştur.

Platform oturumunda yapılan bazı değerlendirmelerde farklı bakış açıları da ortaya çıkabilmiştir.

Bazı düşüncelere göre bu verilerin zaman, zaman eksik veya tam yansıtıcı olmadığını, Dünya Bankası ve AB istatistiklerinde farklı ölçüm ve değerlendirmelerin olduğuna işaret edilmiştir.

Öncelikle Türkiye Ekonomisini değerlendirirken İktisat politikamızı değerlendirmemiz, “amaçları ve araçları” göz önüne alarak; Makro bir bakış açısından Mikro bir bakış açısına doğru gitmeliyiz. Bilindiği gibi Genel kabul görmüş başarılı İktisat politikalarının temelinde şu 5 unsur dikkati çekmektedir.

- Fiyat İstikrarı
- İktisadi Büyüme
- Tam İstihdam
- Adil Gelir Dağılımı
- Dış Ödemeler Dengesinin tutturulması

Bir Ekonominin nabzının ölçülmesinde bu 5 unsur büyük önem arz etmektedir. Bu hususlar Ülke Ekonomimizin karnesi açısından da geçerlidir.

Halkının temel ihtiyaçlarını yeteri kadar üreten bir ekonomide fiyat istikrarı otomatikman yerine gelmektedir. Yeteri kadar üretim; istihdamı iyileştirmekte, ithalatı azaltmakta, fazla üretim ihracatı arttırmakta ve sonuçta fiyat istikrarı sağlanırken demeler dengesi ve cari açık meselesi de problem olmaktan çıkmaktadır.

Dengeli ve güçlü üretim; sırasıyla istihdamı arttırırken, gelir dağılımını pozitif anlamda iyileştirmekte ve nihayetinde de büyümeyi sağlamaktadır.

Sonuç olarak üretim artışı bir ekonomide en büyük itici güç ve sorun üzücü anahtar olarak yerini almaktadır. Son yıllardaki görünümde ülke olarak yukarıda sayılan 5 unsurdan ilk ikisi olan fiyat istikrarı ve büyümeyi bir Şekilde gerekleştirebildiğimiz söylenebilse de, diğer 3 unsur olan; Tam İstihdam, Adil Gelir Dağılımı, Dış demeler Dengesinin tutturulması konularında ekonomimizin ateşinin maalesef düşürülemediği ve bu hususların problem olarak devam ettiği bir gerçektir.

Yukarıda sıralanan bu 5 Şartı olumlu anlamda gerekleştiremediğiniz takdirde ülke için para politikası eksiktir. Maliye Politikası eksiktir ve sosyal politikalar eksiktir.

Bu çerçevede lkemiz Ekonomisinin giderek üretim yeteneğini kaybeden ve üretimde irtifa kaybeden bir ekonomi olduğunu söylemek mümkündür.

Her ne kadar Teşvik sisteminde pek çok ilaveler yapıldığı gözlenirse de Sanayicinin basit ve cömert bir Şekilde teşvik edildiğini ve uygulamaların anlaşılır ve kolay olduğunu söylemek de mümkün değildir. Bu anlamda sanayici mutlu değildir. Daha çok üretmek için motive değildir. Teşviklerin; temelde üretime yönelik verilmesi ve AR-GE ye çok daha fazla teşvik verilmesi hedeflenmelidir.

Sanayinin yanında Tarımda retim teşvik edilmesi ve üretim alanlarının genişletilmesi diğer önemli hedeflerden biri olmalıdır. Ekili alanlarda bariz bir ufalma mevcuttur. Boş arazilerin değerlendirilerek yeni tarım alanlarının yaratılması sıradaki diğer önemli konulardan biridir.

Fert başına düşen G.S.Y.H rakamlarında 2017 yılında 10.597 USD olan rakamın, 2018 yılında 9.632 USD ye düşmesi çok nemsense de bu gelirin bölgesel olarak Doğu ve Güney Doğu Anadolu da çok daha aşağıda olduğu ve gelir dağılımında adaletin tesisi meselesinde ülke olarak büyük sıkıntılarımızın olduğu bir gerçektir.

Dış borçlanmadaki faiz oranlarının yüksekliği ve Türkiye'nin dış borçlanmada en yüksek faiz ödeyen ülkeler içinde olması diğer önemli bir husustur.

İşsizlik rakamları 2019 ilk çeyreğinde %13,5 seviyelerine çıkmıştır.

Türk parasının son bir yıl içinde döviz karşısında %40 değer kaybetmesi diğer önemli bir problemdir.

Cari açığın azalması; ilk bakışta iyi bir görüntü verse de bu düşüşün ekonominin klmesinden kaynaklandığını savunan görüşler vardır.

Ekonomi aslında anlaşılması zor bir olgu değildir. rettiğinizden çok tükettiğiniz takdirde arızalar ve sorunlar kaçınılmazdır.

Diğer taraftan “Ekonomi niçin vardır?” sorusunun en net bir cevabı da; “İnsan için vardır” cümlesidir.

Her ekonomik aksiyon olumlu ya da olumsuz insana yansır Bu bakış açısından şöyle bir sıralama dahilinde bir sorgulama yapmakta hem fayda vardır hem de zaruret vardır.

- Gelir dağılımı
- Demokrasi
- Hukukun üstünlüğü
- İnsan haklar
- Basın özgürlüğü
- Eğitim Kalitesi
- Sağlık kalitesi
- Kadın hakları
- Çocukların ve kadının iş gücüne katılma oranı
- İş güvenliği
- Sigortasız çalıştırılan iş gücü
- Sendikal haklar
- Sağlıklı beslenme hakkı
- Vergide adalet
- Kayıt dışı ekonomi

Dünyanın en gelişmiş ilk 20 Ülkesi arasında yer alan ülkemizin; yukarıda yer alan bu ölçütler açısından maalesef gelişmemiş ülkeler sıralaması içinde yer bulunduğunu da ifade etmek zorundayız.

Ülkemizin gerek sanayi, gerek turizm ve gerekse tarımda daha çok ve daha fazla ve kaliteli üretmek, tükettiğinden çok daha fazla üretmek, ithal ettiğimizden fazlasını ihraç etmek, ödemeler dengesinde cari fazla vermek, dış borçları makul ve önemsiz bir seviyeye indirmek, kayıt dışısını önleyip gelir dağılımı ve vergide adaleti sağlamak gibi hedefleri devam etmelidir ve bu hedefler asla hayal olmamalıdır.